

25. 1. 2021

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

ELMA-THERM znovu na scéně a snad již naposledy

Ústavní soud v nedávném nálezu I. ÚS 760/18 snad s konečnou platností rozhodl problematiku, která budila již několik let velkou kontroverzi na poli financování. Konkrétně se ústavní soudci zaobírali otázkou, zda je s odkazem na zásadu akcesority zástavního práva přípustné, aby zástavní právo vzniklo i před tím, než vznikne zajištěná (tedy budoucí) pohledávka. Promítnuto do praktické roviny - zda je přípustné, aby banka jako výstavce bankovní záruky mohla své budoucí pohledávky vůči příkazci zajistit zřízením zástavního práva a být v rámci později zahájeného konkursního řízení uspokojována z výtěžku zpeněžení předmětu zajištění.

Ačkoli šlo o situaci před přijetím nového občanského zákoníku v režimu zákona o konkursu a vyrovnání, dopady byly aktuální i v kontextu nové úpravy.

Co psal příběh s původně smutným koncem

Nejvyšší soud se v řešené věci poměrně zásadním způsobem odchýlil od racionálního očekávání zúčastněných subjektů ohledně fungování zajištění pohledávek z bankovní záruky (dnes finanční záruky). Důsledky rozhodnutí přitom vnesly velkou míru nejistoty do celého segmentu poskytování finančních záruk a financování obecně.

Zjednodušeně vzato, v daném případě banka vystavila bankovní záruky za splnění dluhů příkazce, vůči kterému bylo následně zahájeno konkursní řízení dle zákona o konkursu a vyrovnání. Banka měla své pohledávky z bankovních záruk zajištěnou zástavním právem k nemovitým věcem úpadce, přičemž toto zástavní právo bylo s příslušným i právními účinky řádně zapsáno do katastru nemovitostí. Banka tedy do následně prohlášeného konkursu přihlásila své pohledávky z doposud neuplatněných bankovních záruk a zároveň nárokovala právo na oddělené uspokojení ze zřízeného zajištění. Ačkoliv s postupem času banka splnila své povinnosti z vystavených bankovních záruk a vznikly jí tak regresní pohledávky vůči úpadci jako příkazci, bylo jí rozhodnutím Nejvyššího soud oddělené uspokojení takto vzniklé pohledávky v kontextu zákona o konkursu a vyrovnání odepřeno.

Nejvyšší soud dané rozhodnutí odůvodnil především tím, že s ohledem na zásadu akcesority nemůže zástavní právo platně vzniknout, pokud ještě nevznikla pohledávka, která je takovým zástavním právem zajištěná. Tento právní názor ve svém důsledku znamenal, že ačkoli se banka chovala maximálně obezřetně a svou případnou expozici vůči úpadci řádně zajistila, nemohla by být přes uvedený právní názor uspokojena jako zajištěný věřitel a v případě konkursu by zřízené zajištění bylo *de facto* obsoletní.

Proti uvedenému závěru se zvedla vlna kritiky. Nejvyššímu soudu bylo především vyčítáno, že i tehdy platný občanský zákoník výslovně počítal s možností zřídit zástavní právo k budoucím pohledávkám, a že navíc zákon výslovně počítal s tím, že zástavní právo k nemovitostem vzniká zápisem do katastru nemovitostí (ke kterému v daném případě došlo).

Ve stínu příběhu aneb promítnutí do insolvenčních realit

Ačkoli se kauza ELMA-THERM dotýkala právních poměrů řídicích se tehdy platným občanským

zákoníkem a zákonem o konkursu a vyrovnání, měl uvedený právní názor zásadní dopady rovněž do poměrů platné právní úpravy. Konkrétně vnesl nejistotu do postavení zajištěného věřitele s podmíněnými pohledávkami. Pokud totiž výstavce bankovní záruky ještě neplnil za příkazce, měl by postupovat tak, že do insolvenčního řízení přihlásí pohledávku podmíněnou uplatněním záruky ze strany beneficenta. Z pohledu rozhodnutí nebylo zřejmé, zda věřitel s podmíněnou pohledávkou v průběhu insolvenčního řízení může mít postavení zajištěného věřitele.

Tyto nejasnosti dokonce podnítily novelu § 109 insolvenčního zákona, v rámci které bylo výslovně postaveno, že právo na uspokojení ze zajištění náleží zajištěnému věřiteli i v případě, kdy dojde ke splnění odkládací (budoucí) podmínky pro vznik pohledávky po zahájení insolvenčního řízení. Nutno ovšem dodat, že tato novela nechala nedotčeno ustanovení § 248 o účincích konkursu a v případě řešení úpadku formou konkursu přetrvávaly s ohledem na uvedený právní názor Nejvyššího soudu nejasnosti. Aktuálně se v tomto ohledu čeká u Nejvyššího soudu na meritorní zodpovězení vztahu mezi novelizovaným § 109 a § 248 insolvenčního zákona.

Ústavní soud tyto nejasnosti uvedeným nálezem dle našeho názoru definitivně odstranil, když jednoznačně uvedl, že zásada akcesority není absolutní a v případě budoucích pohledávek je modifikována. Jinými slovy, jakmile zástavní právo vznikne kombinací případného právního důvodu a způsobu vzniku (tj. v daném případě zápisem do katastru nemovitostí na základě platné smlouvy), nabude svou zajišťovací funkci a plní především ochranný účel.

Ačkoli zástavní právo v daný okamžik ještě neplní svou uhrazovací funkci (pohledávka není ještě splatná), je při zajištění budoucí pohledávky zástavní právo i tak existující a platně zřízené již od počátku. Opačný názor by podle Ústavního soudu znamenal až absurdní závěr, který by byl pro výstavce bankovní (finanční) záruky – jinak maximálně dbalého svých práv – extrémně nespravedlivý.

S uvedeným názorem Ústavního soudu se zcela ztotožňujeme. Nelze než souhlasit, že pokud výstavce bankovní záruky jedná s péčí řádného hospodáře a zajistí si svou případnou expozici vůči příkazci, nesmí pro něj být případné insolvenční řízení příkazce na škodu. Ve svém důsledku by totiž uvedený závěr musel nutně vést k významnému útlumu poskytování finančních záruk, když by si banka v rámci řízení svých úvěrových rizik jistě nemohla vždy dovolit mít vůči příkazci v rámci insolvenčního řízení nezajištěnou expozici.

V oblasti poskytování financování je tak snad již jednou pro vždy postaveno najisto, že i akcesorita zástavního práva má své limity, a že výstavce finanční záruky může být jako zajištěný věřitel uspokojován v rámci insolvenčního řízení, i pokud dojde ke vzniku podmíněné pohledávky po zahájení insolvenčního řízení, ve kterém bude úpadek dlužníka řešen formou konkursu.

Petr Sprinz
counsel

Jiří Rahm
advokát

[Allen & Overy \(Czech Republic\) LLP, organizační složka](#)

V Celnici 1031/4
110 00 Praha 1

Tel.: +420 222 107 111

Fax: +420 222 107 107

e-mail: receptip@allenoverly.com

© EPRAVO.CZ - Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Evropská unie mění pravidla plateb: více odpovědnosti, intenzivnější zpracování dat, více kontrol](#)
- [Sdílení elektřiny v obecních projektech, změny po 1.8.2026 a zapojení bateriových úložišť](#)
- [Novinky z české a evropské regulace finančních institucí za měsíc květen 2026](#)
- [Když model počítá správně, ale závěr je zavádějící: limity AI při oceňování podniků](#)
- [Institut zajišťovacího příkazu v daňovém řízení: podmínky vydání a obrana v odvolacím řízení](#)
- [Postavení finančního arbitra v kontextu nařízení Brusel I bis - Funkční pojetí „soudu“, osvědčení podle čl. 53 a možnost výkonu nálezu v jiných členských státech EU](#)
- [Daňová ztráta a její vliv na lhůtu pro stanovení daně](#)
- [Novinky z české a evropské regulace finančních institucí za měsíc duben 2026](#)
- [Zaměstnanecké benefity dle ustanovení § 6 odst. 9 písm. d\) zákona o daních z příjmů v roce 2026](#)
- [Flotilová novela: Kdo a kdy musí nově získat licenci k distribuci pojištění?](#)
- [Novinky z české a evropské regulace finančních institucí za měsíc březen 2026](#)